

OUD-KATHOLIEK SEMINARIE

Curriculum

versie 12 juli 2022

Inhoudsopgave

1. Bijbelse theologie	4 EC
2. Kerkgeschiedenis	8 EC
3. Systematische theologie	12 EC
4. Ecclesiologie	4 EC
5. Oecumenische theologie	4 EC
6. Liturgie	16 EC
7. Praktische theologie	27 EC
8. Canoniek recht	4 EC
9. Lectorcollege	9 EC
10. Scriptie	15 EC
11. Studiereizen	3 EC
12. Studentenpastoraat	6 EC
13. Extra activiteiten/vrije ruimte	7 EC
14. Kerkelijk examen	1 EC
	totaal: 120 EC

Bijlage 1: Uitgangspunten voor de verhouding tussen werkbelasting en studiepunten (EC)

Bijlage 2: Uitgangspunten voor het verlenen van vrijstellingen aan zij-instromers

---

---

1. Bijbelse theologie

Docent: prof. dr. Peter-Ben Smit

Totaal: 1 collegeserie, 4 EC

1.1. Bijbelse theologie

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

- De attitude ontwikkelen om bij gebruik van bijbelse teksten of themata in prediking en pastoraat op zoek te gaan naar de theologische boodschap.
- Vertrouwdheid met bijbelse hermeneutiek ontwikkelen.
- De relatie tussen bijbelse teksten en het theologische begrip 'openbaring' (inspiratie, autoriteit, normativiteit) kunnen verduidelijken en kritisch beoordelen.
- Wat de bijbel zegt over theologische en ethische onderwerpen genuanceerd kunnen weergeven en toelichten.
- Vormen van latent marcionisme onderkennen.
- Oog hebben voor de ethische dimensie en consequentie van bijbelse interpretatie (wie zijn de slachtoffers van onze interpretaties?)

Inhoud:

Inleidend zal nagedacht worden over wat Bijbelse theologie is: is Bijbelse theologie überhaupt mogelijk? En zo ja, wat zijn de kenmerken, voorwaarden en beperkingen ervan? Is zij descriptief of normatief? Wat is haar methodologie? Thema's zoals 'de bijbel, woord van God en taal van mensen' en 'de vorming van de canon' sluiten hierbij aan. Stemmen uit het actuele debat hierover onder wetenschappers kunnen ons attent maken voor de vele vragen en helpen om zelf een standpunt in te nemen. Die vragen en dat standpunt zullen in het verdere verloop van de cursus getoetst worden aan de teksten en themata die we nader bekijken en bestuderen.

Het corpus van de cursus bestaat uit de studie van de theologische inhoud, betekenis en specificiteit van enkele Bijbelboeken en themata. Met de focus op enkele Bijbelboeken, zowel uit het Oude als uit het Nieuwe Testament, brengen we de complexiteit én eenheid van de theologie van die boeken in beeld en komen we hun eigenheid op het spoor door deze te plaatsen in het geheel van de canonieke geschriften. Onder meer Genesis, Exodus, Jesaja, de synoptici, Johannes en brieven van Paulus zullen aan bod komen.

Daarnaast zullen ook enkele theologisch belangrijke thema's doorheen het Oude en Nieuwe Testament worden bestudeerd: schepping, uitverkiezing, verbond en volk van God, bevrijding, ballingschap, messianisme, lijden, geweld, sociale rechtvaardigheid, heilsdood van Christus, heilige Geest, verrijzenis, eindtijd.

Methode:

Elk college start met de lezing van een Bijbelfragment. Die tekst vormt uitgangspunt én ijkpunt van het theologische denken dat nadien ontwikkeld wordt. De docent leidt het thema in en stelt voordien geselecteerde literatuur ter beschikking die dit thema behandelt.

Van de studenten wordt verwacht dat zij die (in omvang beperkt gehouden) literatuur doornemen vóór de aanvang van het college. Het college is een interactiecollege waarbij de participanten via vragen en discussie inzicht verwerven in de betekenis, rijkdom, complexiteit en relevantie van het thema.

Evaluatievorm:

Van de cursisten wordt verwacht dat zij in de loop van de tweede lessenperiode (november-januari), in samenspraak met de docent, een Bijbelboek of thema kiezen en dit zelf exploreren, gedocumenteerd door een beperkte literatuur en met toepassing van de methode die hun in de colleges is aangereikt. Zij presenteren hun bevindingen aan de klasgroep op een lesmoment in de derde lessenperiode (februari-april). Die presentatie, bijgestuurd door de feedback die zij hierop van de docent en van de klasgroep ontvangen, schrijven zij uit in een paper van vijf bladzijden. De paper wordt elektronisch en in hard copy aan de docent bezorgd vóór 1 april 2010. De beoordeling van de paper weegt voor 50% in de totale beoordeling.

Daarnaast is er een mondeling tentamen. De student krijgt twee opdrachten: de theologie toelichten van een Bijbelboek en die van een Bijbels thema. Het betreft enkel Bijbelboeken en thema's die expliciet en uitgebreid aan bod zijn gekomen in de colleges. Hij/zij kan daarbij gebruik kunnen maken van alle cursusmateriaal en eigen notities ('open boek' tentamen). Bij de beoordeling zal vooral rekening worden gehouden met volgende vaardigheden: onderscheid kunnen maken tussen hoofdzaak en bijzaak, en het discours goed kunnen structureren en helder verwoorden.

Literatuur:

W.C. Kaiser, *The Promise-Plan of God: a Biblical Theology of the Old and New Testaments*. Grand Rapids: Zondervan, 2008.

New Dictionary of Biblical Theology, ed. T.D. Alexander & B.S. Rosner, Leicester - Downers Grove, Illinois, InterVarsity Press, 2000.

A. Deissler, *Die Grundbotschaft des Alten Testaments*, Freiburg - Basel - Wien, Herder, 2006.

F. Vouga, *Une théologie du Nouveau Testament (Le monde de la Bible, 43)*, Genève, Labor et Fides, 2001.

Bij elk van de deelonderwerpen van de cursus zal een bibliografie en een reader met geselecteerde literatuur ter beschikking worden gesteld.

---

2. Kerkgeschiedenis

Docent: mgr. dr. Dick Schoon

Totaal: 2 collegeseries, 8 EC

2.1. Geschiedenis van de Cleresie (17e-18e eeuw)

8 dubbeluren, 4 EC

beschrijving van het college: zie onder 2.2

2.2. Geschiedenis van de Oud-Katholieke Kerk (19^e-20^e eeuw)

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De student neemt kennis van ontwikkelingen van het katholicisme in West-Europa die aanleiding hebben gegeven tot de splitsing van de katholieke kerk in de Noordelijke Nederlanden in de zogenaamde Bisschoppelijke Cleresie (later Oud-Katholieke Kerk van Nederland) en de Hollandse Zending (later Rooms-Katholieke Kerk in Nederland).

In de eerste serie colleges (2.1) staat de geschiedenis vanaf de Reformatie centraal, waarbij het ontstaan van een katholieke hervorming naast en in reactie op de protestantse hervorming centraal staat. De verschillende strategieën waarmee men de protestantse hervorming tegemoet wilde treden komen met hun onderliggende visies inzake mensebeeld, geloofsleer en kerkstructuur aan bod, evenals de conflicten waartoe ze aanleiding vormden en die tot de splitsing onder katholieken in de Republiek leidden.

In de tweede serie (2.2) wordt aan de hand van de ontwikkeling van de Bisschoppelijke Cleresie tot Oud-Katholieke Kerk van Nederland de confessionalisering van de godsdiensten gedurende de negentiende eeuw geschetst, die inzet met de gelijkberechtiging van de kerken aan het einde van de achttiende eeuw en als scheiding van kerk en staat doorloopt tot in de twintigste eeuw. De bespreking van het Eerste Vaticaans Concilie belicht de verhouding tot de moderniteit, terwijl de oecumenische relaties die de oud-katholieke kerken internationaal inzetten een christelijk antwoord zijn op de eerste tekenen van een geglobaliseerde en postkoloniale wereld.

De student is na de beide series colleges in staat de positie van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland in haar ontwikkeling zowel ten aanzien van andere kerken, met name de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland, alsook ten aanzien van meer algemene maatschappelijke ontwikkelingen zoals hervorming en confessionalisering.

Methode:

Het onderwijs wordt gegeven in de vorm van een hoorcollege aan de hand van eigen syllabi en aanvullende literatuur. Daarnaast kan een werkcollege aan de hand van een paper dat door een van de studenten is voorbereid, worden gegeven.

Gedurende de collegeserie wordt in beide jaren een gezamenlijk bezoek gebracht aan het Utrechtse Archief of het Noord-Hollands Archief, aan Museum Catharijneconvent en/of aan een bibliotheek met een oud-katholieke collectie.

De studenten bestuderen ter voorbereiding van elk college relevante literatuur.

Inhoud van de colleges:

- 2.1.1 Opzet en bronnen: ontwikkeling historiografie mbt kerkgeschiedenis
- 2.1.2 Katholieken hervorming: Concilie van Trente, kerkelijke herindeling 1559
- 2.1.3 Katholieke in de Republiek: Propaganda Fide en apostolische vicarissen
- 2.1.4 Hervormingsstrategieën: anti-jansenisme en jansenisme
- 2.1.5 Escalatie: van de afzetting van Codde tot de verkiezing van Steenhoven
- 2.1.6 Bestendiging van de splitsing: Bisschoppelijke Cleresie versus Hollandse Zending
- 2.1.7 Katholieke Verlichting: Concilie van Utrecht 1763
- 2.1.8 Balans: van hervorming tot Verlichting

- 2.2.1 Franse tijd: gelijkberechtiging van de godsdiensten
- 2.2.2 Koning Lodewijk en koning Willem: de dreiging van een Concordaat
- 2.2.3 De staat als paraplu: Grondwet 1848 en Wet op de Kerkgenootschappen 1853
- 2.2.4 Crisis 1: nieuw-roomse bisschoppelijke organisatie 1853, Mariadogma 1854
- 2.2.5 Crisis 2: interne conflicten rond seminarie, Haarlem en aartsbisschop
- 2.2.6 Reactie op moderniteit: Vaticaans Concilie en Unie van Utrecht
- 2.2.7 Oecumenisch visioen: anglicanen, orthodoxen en anderen
- 2.2.8 Katholicisme van de toekomst?

Evaluatievorm:

De student schrijft gedurende of direct na afloop van elk van beide series colleges een paper van ten hoogste 10 pagina's op basis van archiefmateriaal of bestaande literatuur naar aanleiding van een onderwerp naar keuze uit de colleges. In een gesprek met de docent wordt de paper besproken en geeft de student er blijk van dat hij/zij het behandelde onderwerp in het geheel van de collegeserie weet te plaatsen.

Literatuur:

Bij 2.1:

- Jan Y.H.A. Jacobs, *Joan Christiaan van Erckel (1654-1734). Pleibezorger voor een locale kerk*. Amsterdam (Holland Universiteits Pers) 1981.
- Bastiaan A. van Kleef, *Geschiedenis van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland. Tweede herziene en uitgebreide druk*. Assen (Van Gorcum) 1953.
- Carolina Lenarduzzi, *Katholiek in de Republiek. De belevingswereld van een religieuze minderheid 1570-1750*. Nijmegen (Vantilt) 2019.
- Charles H. Parker, *Faith on the Margins. Catholics and Catholicism in the Dutch Golden Age*. Cambridge and London (Harvard University Press) 2008.
- Pontianus Polman, *Katholiek Nederland in de achttiende eeuw*. Drie delen. Hilversum (Paul Brand) 1968.
- Karim Schelkens, Paul van Geest en Joep van Gennip, *Het catholicism in Europa. Een geschiedenis*. Amsterdam (Boom) 2018, 191-285.
- Dick Schoon, *Port-Royal. Beknopte geschiedenis van Port-Royal en het jansenisme*. [Haarlem] (Werkgroep Sint Willibrord) 2012.
- Dick Schoon, 'Geloof dat recht doet aan God en mens. Johannes van Neercassel (1626-1686) en de doorwerking van zijn spiritualiteit in de oud-katholieke traditie', *Trajecta* 23 (2014), 145-167. Ook gepubliceerd als: Dirk Jan Schoon, 'Empowering Catholics in a Protestant Republic: Life and Works of Apostolic Vicar Johan van Neercassel (1626-

- 1686)', in: Peter-Ben Smit en Eva van Urk, red., *Parrhesia. Ancien and modern perspectives on freedom of speech*. Leiden en Boston (Brill) 2018, 83-103.
- Dick Schoon, *Een aartsbisschop aangeklaagd in Rome. De dagboeken van aartsbisschop Petrus Codde en zijn metgezellen Jacob Krijns en Benedict de Waal over hun reis naar en hun verblijf in Rome, 1700-1703*. Hilversum (Verloren) 2019, 7-104.
- Fred Smit, *Franse Oratorianen en de Clerzie in de jaren 1752-1763*. [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie no. 9]. Amersfoort (Oud-Katholiek Seminarie) 1981.
- Mathieu G. Spiertz, 'Jansenisme in en rond de Nederlanden 1640-1690' en 'Anti-jansenisme en jansenisme in de Nederlanden in de achttiende en negentiende eeuw', *Trajecta* 1 (1992), 144-167 en 233-251.
- Fred Smit, '1723-1923 De goede slechte start van 1763', in: Jan Visser, Fred Smit en Peter J. Maan, red., *Onafhankelijk van Rome, toch katholiek. 250 jaar oud-katholieke geschiedenis*. Hilversum (Gooi & Sticht) 1973, 23-82.
- Fred Smit, 'Vredespogingen tussen Rome en de Clerezie (1784-1786)', in: Coen van Kasteel e.a., red., *Kracht in zwakheid van een kleine wereldkerk. De Oud-Katholieke Unie van Utrecht*. Hilversum (Gooi & Sticht) 1982, 25-74.

Bij 2.2:

- Govaert Chr. Kok, *Uit de geschiedenis van de Synode. Een kleine kerk op weg in de 20^e eeuw*. [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie, nr. 17]. Amersfoort (Oud-Katholiek Seminarie) 1987.
- Jan van Laarhoven, *De kerk van 1770-1970. Handboek van de kerkgeschiedenis V*. Nijmegen (Dekker & Van de Vegt) 1974.
- Klaus Heinrich Neuhoff, *Building on the Bonn Agreement. An historical study of Anglican – Old Catholic relations before and the the 1931 Bonn Agreement with special reference to the Anglican – Old Catholic Theologians' Conferences 1957-2005*. [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie vol. 46]. Amersfoort en Sliedrecht (Merweboek) 2010.
- C.E. [Kees] Schabbing, *Verzuilingstendenties in de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, 1870-1940*. [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie nr. 14]. Amersfoort (Oud-Katholiek Seminarie) 1985.
- Dick Schoon, 'Oude en nieuwe bisschoppen. De 'oud-katholieken' en 1853', in: Jurjen Vis en Wim Janse, red., *Staf en storm. Het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland in 1853: actie en reactie*. Hilversum (Verloren) 2002, 166-187.
- Dick J. Schoon, *Van Bisschoppelijke Cleresie tot Oud-Katholieke Kerk. Bij drage tot de geschiedenis van het catholicisme in Nederland in de 19de eeuw*. Nijmegen (Valkhof Pers) 2004.
- Dick Schoon, 'Lodewijk Napoleon en de regeling der godsdiensten in Holland', in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, red., *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)*. Hilversum (Verloren) 2006, 77-100.
- Dick Schoon, ed., *Casparus Johannes Rinkel. Kroniek van gebeurtenissen betreffende de oud-katholieken inzonderheid in Nederland (1845-1894)*. Nijmegen (Valkhof Pers) 2006.
- Fred Smit, 'Meinungsverschiedenheiten zwischen den altkatholischen Kirchen Deutschlands, Hollands und der Schweiz im Jahre 1876', *IKZ* 71 (1981), 65-120.
- Fred Smit, 'Die weitere Entwicklung der Utrechter Union (der altkatholischen Bischöfe) von 1889 bis 1909', *IKZ* 79 (1989), 104-135.

- Peter-Ben Smit, *Old Catholic and Philippine Independent Ecclesiologies in History. The Catholic Church in Every Place*. [Brill's Series in Church History. Volume 52]. Leiden en Boston (Brill) 2011.
- Peter-Ben Smit, *Vrienden in het bisschopsambt. de correspondentie tussen Andreas Rinkel en Urs Küry (1955-1970)*. [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie, afl. 56]. Amersfoort en Sliedrecht (Merweboek) 2016.
- Wietse B. van der Velde, 'De Oud-Katholieke Kerk van Nederland: geschiedenis' en 'De Unie van Utrecht van de Oud-Katholieke kerken', in Angela Berlis e.a., red., *De Oud-Katholieke Kerk van Nederland: leer en leven*. Zoetermeer (Boekencentrum) 2000, 13-88 en 89-108.
-

---

3. Systematische theologie

Docent: dr. Mattijs Ploeger

Totaal: 3 collegeseries, 12 EC

3.1. Algemene dogmatiek

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

Kennis van en inzicht in de hoofdlijnen van de christelijke geloofsleer (=dogmatiek) en de positie van de oud-katholieke theologie daarin. Studenten hebben kennis van (1) belangrijke thema's uit de geloofsleer, (2) de historische positionering van hoofdlijnen uit de ontwikkeling van de geloofsleer, (3) de onderlinge samenhang van dogmatische thema's binnen het geheel van een theologisch denkkader. Studenten zijn in staat zelfstandig te reflecteren op (1) de betekenis(sen) van centrale aspecten van het christelijk geloof, (2) de eigen geloofspositie in relatie tot de algemeen-christelijke geloofsleer en de oud-katholieke accenten daarin, (3) hedendaagse vertolkingen en toepassingen van de christelijke geloofsleer in relatie tot verkondiging, pastoraat en spiritualiteit.

Methode:

Responsiecollege. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst bestuderen de studenten de voor die bijeenkomst opgegeven literatuur en bereiden vragen voor. Gedurende iedere bijeenkomst bespreekt de docent de vragen van de studenten en geeft de docent eigen input over het betreffende dogmatische thema.

Inhoud:

- Godsleer, Triniteit
- Christologie, Pneumatologie, Soteriologie
- Zonde en genade
- Christelijk geloof in de context van wereldreligies en relativisme
- Eschatologie

(Ecclesiologie, sacramentstheologie en mariologie worden niet expliciet – wel impliciet – gethematiseerd, omdat deze onderwerpen in andere collegeseries aan de orde komen.)

Literatuur (door de docent aan te leveren):

- enkele hoofdstukken uit: Alister McGrath, *Christian Theology: An Introduction* (Sixth Edition)
- enkele hoofdstukken uit: Robert Louis Wilken, *The Spirit of Early Christian Thought: Seeking the Face of God* (New Haven: Yale University Press, 2003)

Evaluatievorm: participatie tijdens college; mondeling tentamen

3.2. Oud-katholieke theologische vraagstukken en genderstudies

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

Studenten krijgen inzicht in de wijze waarop de oud-katholieke theologie omgaat met (dikwijls omstreden) vraagstukken en leren een methodische samenhang te zien in de aanpak van dit soort vraagstukken.

Methode:

Werkcollege. Het houden van een goede presentatie, het schrijven van een goed (kort) paper en actieve participatie tijdens de bijeenkomsten zijn vereist.

Inhoud:

- Dit college begint met een korte fundamenteel-theologische inleiding over de plaats van de oud-katholieke theologie tussen liberale theologie en openbaringstheologie en over het beroep op de vroege kerk dat in de oud-katholieke theologie een fundamentele rol speelt.
- Vervolgens komt een mogelijke oud-katholieke invalshoek in de mariologie ter sprake.
- Daarna worden onderwerpen behandeld die in de oud-katholieke kerk en theologie aan de orde zijn en die een relatie hebben tot genderstudies (opheffing van de celibaatsverplichting; wijding van vrouwen tot de ambten; inzegening van relaties van mensen van hetzelfde geslacht; 'queer theology'). Daarbij wordt ingegaan op een oud-katholieke (dikwijls 'hermeneutische') benaderingswijze van deze vraagstukken, zodat deze thema's kunnen worden beschouwd als voorbeelden van de fundamenteel-theologische inleiding.
- Theologische benaderingen uit andere kerken worden meegenomen in de bespreking, waardoor dit college soms ook raakt aan oecumenische theologie.

Evaluatievorm:

- presentatie over een onderwerp (taken worden verdeeld voorafgaand aan of tijdens de eerste bijeenkomst)
- kort paper over een ander onderwerp (taken worden verdeeld voorafgaand aan of tijdens de eerste bijeenkomst)
- actieve participatie tijdens de hele collegeserie

Literatuur:

(320 blz.)

Door de studenten aan te schaffen:

- Mattijs Ploeger, *Geloof dat probeer te begrijpen. Bijdragen tot een oud-katholieke theologische benadering* (Amersfoort/Sliedrecht 2020), hoofdstuk 1, 2 en 11 (blz. 12-60 en 154-175)

Door de docent in digitale vorm ter beschikking gesteld:

- Herwig Aldenhoven, 'Der Vorsitz bei der Eucharistie im Kontext der Bildtheologie. Fragen zur ekklesialen Christusrepräsentation durch das Priestertum', in: *Internationale Kirchliche Zeitschrift* 88 (1998), 301-311
- Angela Berlis, 'Reflectie op de context van de vraag naar vrouwen in het ambt', in: *'De Haagse teksten'. Referaten en beschouwingen op de studiedagen 'Vrouw en kerkelijk ambt' 18-20 januari 1994* (Publicatiereeks Stichting Oud-Katholiek Seminarie 27), Amersfoort 1995, 15-34
- Angela Berlis, 'Einde aan een kaste buiten de maatschappij. Rond de opheffing van de celibaatsverplichting in de Oud-Katholieke Kerk van Nederland', in: Gian Ackermans & Marit Monteiro (red.), *Mannen Gods. Clericale identiteit in verandering*, Hilversum 2007, 53-71
- Angela Berlis, 'Een bisschop met twee ringen. Gehuwde bisschoppen in de Oud-Katholieke Kerk', in: Angela Berlis & Peter de Haan (red.), *Met passie en precisie. Vriendenbundel voor Jan Jacobs bij zijn afscheid als hoogleraar geschiedenis van kerk en theologie*, Nijmegen 2010, 114-145
- Sven-Erik Brodd, 'Marriage and Cohabitation from an Ecclesiological Perspective', in: The Theological Committee of the Church of Sweden, *Love, Cohabitation and Marriage: Report from a public hearing September 6-9, 2004*, Uppsala 2006, 193-202
- Marco Derks, 'Van de familie. Over mannen en vrouwen en alles wat zich "daartussenin" bevindt', in: *De Oud-Katholiek. Blad voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland*, december 2013, 16-18
- James Flynn, 'Het antwoord van de Amerikaanse zusterkerk', in: *'De Haagse teksten'. Referaten en beschouwingen op de studiedagen 'Vrouw en kerkelijk ambt' 18-20 januari 1994* (Publicatiereeks Stichting Oud-Katholiek Seminarie 27), Amersfoort 1995, 49-67
- Anastasios Kallis, 'Der Vorsitz bei der Eucharistie im Kontext der Bildtheologie. Fragen zur ekklesialen Christusrepräsentation durch das Priestertum', in: *Internationale Kirchliche Zeitschrift* 88 (1998), 312-328
- 'Levensverbintenissen en sacrament van (in-)zegening. Rapport van de Studiecommissie '(In) zegenen relaties van personen van hetzelfde geslacht', Amersfoort 2001 [48 blz.]
- Gerard Loughlin, 'Introduction: The End of Sex', in: Gerard Loughlin (ed.), *Queer Theology: Rethinking the Western Body*, Oxford 2007, 1-34
- Mattijs Ploeger, 'Die Segnung gleichgeschlechtlicher Partnerschaften und das Sakrament der Ehe(einsegnung). Ein Beitrag zur aktuellen Diskussion in der altkatholischen Kirche und Theologie', *Internationale Kirchliche Zeitschrift* 108 (2018), 87-109
- Jan Visser, 'Systematisch theologische beschouwing over 'De vrouw in het ambt'', in: *'De Haagse teksten'. Referaten en beschouwingen op de studiedagen 'Vrouw en kerkelijk ambt' 18-20 januari 1994* (Publicatiereeks Stichting Oud-Katholiek Seminarie 27), Amersfoort 1995, 35-48

3.3. Sacramentstheologie

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De studenten verwerven kennis van en inzicht in:

- de plaats van sacramentaliteit in het geheel van het christelijk geloof;
- de betekenis van afzonderlijke sacramenten en sacramentalia;
- de aard van de viering van deze sacramenten en sacramentalia in de context van de oud-katholieke kerk, theologie en liturgie.

Methode:

Mengvorm van responsiecollege en hoorcollege. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst lezen de studenten de voor die week vastgestelde literatuur en bereiden vragen voor. Tijdens de bijeenkomst worden de vragen van studenten behandeld en geeft de docent nadere input over het desbetreffende onderwerp.

Inhoud:

- Inleiding tot een theologie van de sacramentaliteit
  - De initiatie (doop, vormsel, eerste communie, catechese)
  - Structuur en betekenis van het eucharistisch gebed
  - Eucharistie met een ambtstheologisch excurs
  - Verzoening en ziekenzalving
  - Sacramentalia
- (Bespreking van het huwelijk is onderdeel van het college "Oud-katholieke theologische vraagstukken en genderstudies")

Evaluatievorm: participatie tijdens college; mondeling tentamen

Literatuur:

Naast de hieronder aangegeven literatuur wordt in overleg met de docent een keuzeboek gelezen.

(a) Aan te schaffen:

- Urs von Arnim, 'Dooperkenning en kerkelijke gemeenschap: Kan en moet de laatste uit de eerste volgen? Een oproep tot herziening van de doopraktijk', in: Urs von Arnim, Anton Houtepen e.a., *Toegewijd denken. Pascalprijzen 2008 en 2009* (Amersfoort: Centraal Oud-Katholiek Boekhuis, Sliedrecht: Merweboek, 2009), 24-51
- Mattijs Ploeger, *Geloof dat probeert te begrijpen. Bijdragen tot een oud-katholieke theologische benadering* (Amersfoort/Sliedrecht: Merweboek, 2020), hoofdstuk 3-5 en 8-10 (blz. 62-120 en 133-151)
- Cor Tol, *Concelebratie* (Amersfoort: Centraal Oud-Katholiek Boekhuis, 1988)
- Joachim Vobbe, 'Denk-Mahl göttlicher Zukunft. Betrachtungen über die Heilige Eucharistie', in: Idem, *Brot aus dem Steintal. Bischofsbriefe* (Bonn: Alt-Katholischer Bistumsverlag, 2005), 109-169

(b) Door de docent ter beschikking gesteld:

- collegedictaat
  - Urs von Arx, 'Überlegungen zum Vollzug des Eucharistiegebetes', in: Angela Berlis en Matthias Ring (red.), *Im Himmel Anker werfen. Vermutungen über Kirche in der Zukunft. Festschrift für Bischof Joachim Vobbe* (Bonn: Alt-Katholischer Bistumsverlag, 2007) 82-95
  - Ton van Eijk, 'Het pleidooi voor een ruimer sacramentsbegrip', in: A.H.C. van Eijk, H.W.M. Rikhof (red.), *De lengte en de breedte, de hoogte en de diepte. Peilingen in de theologie van de sacramenten* (Zoetermeer: Meinema, 1996), 105-131
  - Mattijs Ploeger, *Celebrating Church: Ecumenical Contributions to a Liturgical Ecclesiology* (Groningen/Tilburg: Liturgisch Instituut, 2008), 478-488, 495-514
  - Andreas Rinkel, 'Dogmatische theologie' (stencil-editie 1956), deel IV, 27-33 (doop), 46-51 (vormsel), 92-109 (eucharistie), 132-139 (verzoening), 148-151 (ziekenzalving), 162-170 (ambt), 183-187 (huwelijk)
-

---

4. Ecclesiologie

Docent: dr. Mattijs Ploeger

Totaal: 1 collegeserie, 4 EC

4.1. Ecclesiologie in oud-katholiek perspectief

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De student verwerft kennis van en inzicht in de grondslagen van de internationale oud-katholieke visie op de kerk. De student kan ecclesiologie relateren aan andere centrale aspecten van de christelijke geloofsleer.

Methode:

Mengvorm van werkcollege en responsiecollege. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst lezen de studenten de voor die week opgegeven literatuur en bereiden vragen voor. De literatuur wordt gepresenteerd door een student (of soms, afhankelijk van de taakverdeling, door de docent). Vervolgens wordt de stof gezamenlijk besproken aan de hand van de presentatie, de vragen van studenten en de input van de docent.

Inhoud:

- Basisgestalten van ecclesiologie, die voor de oud-katholieke ecclesiologie relevant zijn: communio-ecclesiologie, ecclesiologie van de lokale kerk, baptismale ecclesiologie, eucharistische ecclesiologie.
- De verbinding van ecclesiologie met andere centrale aspecten van de christelijke geloofsleer: triniteit, christologie, pneumatologie, soteriologie, antropologie, eschatologie.

Evaluatievorm:

Participatie tijdens college. Indien de docent de presentatie en/of de algehele participatie onvoldoende acht, schrijft de student een paper over een met de docent af te spreken gedeelte van de stof.

Literatuur: (wordt door de docent aangeleverd)

- Urs von Arx, 'Ein "Petrusamt" in der Communio der Kirchen. Erwägungen aus altkatholischer Perspektive', in: *Internationale Kirchliche Zeitschrift* 93 (2003), 1-42, paragraaf 1 t/m 3 en 4.3.4 t/m 5 (blz. 1-20 en 35-42)
- Herwig Aldenhoven, 'Das ekklesiologische Selbstverständnis der Altkatholischen Kirchen', in: *Österreichisches Archiv für Kirchenrecht* 31 (1980), 401-430
- Mattijs Ploeger, *Celebrating Church: Ecumenical Contributions to a Liturgical Ecclesiology*, Groningen/Tilburg 2008, hoofdstuk 8 (blz. 457-541)
- Christopher Ruddy, *The Local Church: Tillard and the Future of Catholic Ecclesiology*, New York 2006, hoofdstuk 1 en 2 (blz. 9-53)

- Kurt Stalder, 'Zur Frage nach dem Amt in der Kirche', in: Kurt Stalder, *Die Wirklichkeit Christi erfahren. Ekklesiologische Untersuchungen und ihre Bedeutung für die Existenz von Kirche heute*, Zürich 1984, 77-104
  - Orthodox/oud-katholieke dialoogtekst, hoofdstuk III (Engels: blz. 186-204)
  - RK / OK dialoogtekst (eerste rapport), hoofdstuk I t/m V en van hoofdstuk VI alleen § 1-47 (Nederlands: blz. 27-41)
-

---

5. Oecumenische theologie

Docent: prof. dr. Peter-Ben Smit

Totaal: 1 collegeserie, 4 EC

5.1. Oecumenische dialogen

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

Dit college leidt in in en geeft een overzicht van de plaats van oecumenische dialogen in de oud-katholieke theologie; een student leert:

- De hoofdlijnen van de oecumenische beweging historisch en theologisch verstaan;
- Het oud-katholieke oecumenische engagement en de bijbehorende dialogen verstaan en plaatsen binnen de oecumenische beweging;
- Het formele en inhoudelijke belang van oecumenische dialogen voor oud-katholieke theologie en haar ontwikkeling begrijpen (historisch, theologisch, intercultureel);
- Belangrijke uitdagingen voor de oud-katholieke theologie identificeren en doordenken;
- Wordt toegerust zelf oecumenische vraagstellingen te doordenken en oefent dit (in een mondelinge presentatie en afsluitend werkstuk).

Methode en evaluatievorm:

Mondeling referaat i.c.m. afsluitend werkstuk (= uitgewerkt referaat); het referaat/werkstuk presenteert één oud-katholieke oecumenische dialoog, beschrijft de bijbehorende relatie historisch en in het verband van de oud-katholieke oecumenische theologie, en schetst de belangrijkste uitdagingen in de dialoog. Duur referaat: ca. 20 minuten; lengte werkstuk (excl. notenapparaat/bibliografie): 3000-3500 woorden.

Literatuur:

Overzichten over oud-katholieke oecumenische theologie zijn te vinden in de inleiding in de oud-katholieke theologie van onder meer:

Peter-Ben Smit (ed.), *De Oud-Katholieke Kerk van Nederland. Een inleiding* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2018).

Angela Berlis, Adrian Suter, Thomas Zellmeyer, *Die Christkatholische Kirche* (verschijnt in 2020).

Peter-Ben Smit, *Old Catholic Theology: An Introduction* (Brill: Leiden, 2019).

Günter Eßer, *Die Alt-Katholischen Kirchen* (Göttingen Vandenhoeck & Ruprecht 2016).

---

6. Liturgie

Docent: dr. Mattijs Ploeger
Totaal: 5 collegeseries, 16 EC

6.1. Liturgiegeschiedenis

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De student krijgt inzicht in de historische ontwikkelingsgang van de liturgie in de oosterse en de westerse kerk (met bijzondere aandacht voor ontwikkelingen die voor de oud-katholieke liturgie relevant zijn), wordt vertrouwd gemaakt met bronnen hiervan en kan deze interpreteren en evalueren.

Methode:

Het onderwijs wordt gegeven in de vorm van een werkcollege. In elke sessie staat een periode uit de liturgiegeschiedenis centraal. Allen lezen het op die periode betrekking hebbende hoofdstuk van Wegman en bereiden vragen voor. De bespreking van dat hoofdstuk en de daarbij gerezen vragen vormen de eerste helft van iedere sessie. Gedurende de tweede helft van de sessie presenteert een student een specialisatie-onderwerp over de desbetreffende liturgiehistorische periode.

Inhoud:

De ontwikkeling van de christelijke liturgie in haar religieuze en maatschappelijke context. Belangrijke historische liturgische teksten en bronnen.

Evaluatievorm:

Participatie tijdens college. Indien de docent de presentatie en/of de algehele participatie onvoldoende acht, schrijft de student een paper over een met de docent af te spreken gedeelte van de stof.

Literatuur:

(a) Voor iedere student (boek dient te worden aangeschaft):

- H.A.J. Wegman, *Riten en mythen. Liturgie in de geschiedenis van het christendom*, Kampen 1991 (antiquarisch verkrijgbaar)

(b) Per specialisatie-onderwerp (literatuur wordt door de docent ter beschikking gesteld):

Specialisatie Vroege Kerk I

- tekst (Latijn/Frans): Hippolyte de Rome, *La tradition apostolique d'après les anciennes versions*, Introduction, traduction et notes par Bernard Botte (Sources chrétiennes 11bis) (Paris: Cerf, 1984), 37 en 46-53

- commentaar: Paul F. Bradshaw, *The Search for the Origins of Christian Worship. Sources and Methods for the Study of Early Liturgy* (London: SPCK, 1992), 80-84 en 89-92
- commentaar: Paul F. Bradshaw, Maxwell E. Johnson, L. Edward Phillips, *The Apostolic Tradition: A Commentary*, edited by Harold W. Attridge (Minneapolis: Fortress, 2002), 37 en 42-48

Specialisatie Vroege Kerk II

- tekst (Nederlands) en commentaar:- *In het land van de bijbel. Reisverslag van Egeria, een dame uit de vierde eeuw*, vertaald en toegelicht door Vincent Hunink, ingeleid door Jan Willem Drijvers (Hilversum: Verloren, 2011), 7-27 en 115-173 oneven bladzijden (voor belangrijke begrippen het Latijnse origineel raadplegen op de even bladzijden)
- F. van der Meer, *Augustinus de zielzorger. Een studie over de praktijk van een kerkvader* (Utrecht/Brussel: Het Spectrum, 1947), 342-355 ('Zondag in Hippo')

Specialisatie Middeleeuwen I

- tekst (Latijn/Nederlands) en commentaar: Els Rose, *Communitas in commemoratione. Liturgisch Latijn en liturgische gedachtenis in het Missale Gothicum (Vat.reg.lat. 317)* (diss. Utrecht 2001), 1 t/m 4 bovenaan, 41 onderaan t/m 47 bovenaan, 323 t/m 325 bovenaan, 333 onderaan t/m 335, 359 t/m 369 halverwege

Specialisatie Middeleeuwen II

- tekst (Nederlands): *De Goddelijke Liturgie van onze Heilige Vader Johannes Chrysostomus. Tekst voor priester en diaken voor gebruik in de parochie. Nederlandse vertaling uit de Griekse grondtekst* (Asten: Orthodox Klooster in de Peel 'Geboorte van de Moeder Gods', 2017), 54-60
- commentaar: Robert F. Taft, 'St. John Chrysostom and the Byzantine Anaphora that Bears His Name', in: Paul F. Bradshaw (ed.), *Essays on Early Eastern Eucharistic Prayers* (Collegeville: The Liturgical Press, 1997), 195-226 (daaruit: 195-204 en 217-226)

Specialisatie Reformatie

- Gregory Dix, *The Shape of the Liturgy* (London: Black, 1945), 615-627 ('The Post-Mediaeval Crisis')

Specialisatie Nieuwe Tijd

- *Constituties en decreten van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie* (Amersfoort: Katholiek Archief, 1967), 2-38 ('Sacrosanctum Concilium')

6.2. Ordinarium en proprium

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

- De studenten zijn vertrouwd met het verloop van de zondagse kerkdienst (eucharistieviering), kunnen de onderdelen van de kerkdienst historisch en theologisch duiden/toelichten en zijn daardoor ook in staat hoofd- en bijzaken in de orde van dienst te onderscheiden.
- De studenten zijn vertrouwd met de structuur van het kerkelijk jaar, met de belangrijkste betekenissen van die structuur en van de perioden, en met de belangrijkste aspecten van de specifieke invulling van elke periode. De studenten zijn in staat zingen, gebeden en liederen te interpreteren in relatie tot elkaar en tot de liturgische periode.

Methode:

Mengvorm van responsiecollege en hoorcollege. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst lezen de studenten de voor die week vastgestelde literatuur en bereiden vragen voor. Tijdens de bijeenkomst worden de vragen van studenten behandeld en geeft de docent nadere input over het desbetreffende onderwerp.

Inhoud:

Ten aanzien van de eucharistieviering (ordinarium):

- Structuur van de gehele viering
- Historische en theologische betekenis van elk afzonderlijk onderdeel
- Hoofd- en bijzaken leren onderscheiden

Ten aanzien van getijden (ordinarium):

- Korte inleiding op structuur, onderdelen en betekenis

Ten aanzien van het kerkelijk jaar (proprium):

- Structuur van het gehele jaar
- Historische en theologische betekenis van elke periode en van afzonderlijke zon- en feestdagen binnen elke periode
- Voorbeelden van een liedkeus die recht doet aan het eigen karakter van een zon- of feestdag en/of een liturgische periode

Evaluatievorm: schriftelijk tentamen

Literatuur:

(a) Te bestuderen:

- Mattijs Ploeger, 'De gemeente viert eucharistie. Een oecumenische inleiding in de liturgie van Schrift en Tafel' (manuscript; wordt digitaal ter beschikking gesteld door de docent)
- materiaal over het kerkelijk jaar (wordt digitaal ter beschikking gesteld door de docent)

(b) Ter referentie:

- Kerkboek van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, Baarn 1993
- Gezangboek van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, Hilversum 1990

6.3. Liturgisch practicum (a) Het handelen van de voorganger

8 dubbeluren, 2 EC

Doel:

Informatie en praktische oefeningen ter voorbereiding op het handelen als voorganger in liturgische vieringen, met een focus op het communicatieve karakter van het voorgaan.

Inhoud:

- Kennismaking met de beschikbare materialen voor de oud-katholieke liturgie: Kerkboek, Gezangboek, Lectionarium, Altaarmissaal
- De basishandelingen bij rituelen en de functie daarvan, houding en gebaren, bewegen in de kerkruimte
- De gang van zaken en de zgn. manual acts in de eucharistieviering en bij enige andere onderdelen van de ritens; de omgang met de daarin te gebruiken voorwerpen
- Pastoralia, met name doop en uitvaart

Literatuur:

Als naslagwerk wordt aanbevolen: Howard E. Galley, *The Ceremonies of the Eucharist: A Guide to Celebration*, Cowley Publications 2012

6.4. Liturgisch practicum (b) De zang van de voorganger

8 dubbeluren, 2 EC

Docent:

Verantwoordelijk docent is dr. Mattijs Ploeger. Het college wordt gegeven door een professionele zangdocent.

Doel:

De zangles is bedoeld ter voorbereiding op het zingen als voorganger in liturgische vieringen.

Methode:

Practicum (in principe in de St.-Gertrudiskathedraal) met stemvorming en praktische oefeningen van liturgische zangstukken.

Inhoud:

- Oefening in en instructie omtrent stemgebruik. Beoogd is een fysiek verantwoord stemgebruik bij spreken en zingen en een liturgisch en communicatief adequate 'presentatie' van de op muziek staande teksten (zingend bidden gericht tot God, begroetingen en wensen gericht tot de gemeente, e.d.).
- Kennismaking met de boeken waarin de muziek voor de liturgische rol van een ambtsdrager (met name diaken en priester) staan genoteerd: Kerkboek, Gezangboek, Altaarmissaal, 'Werkboek voor voorgangers'.
- Kennismaking met het 'gewone' en het 'gregoriaanse' notenschrift dat in de oud-katholieke liturgische boeken wordt gebruikt. Bedoeld is niet een cursus muziektheorie of 'van blad zingen', maar informatie omtrent elementaire kennis ten aanzien van relatieve hoogte en duur van de noten. Uitgangspunt is de doorsnee-

praktijk waarin de begintoon of het begin-interval door de organist wordt aangereikt. Slechts in beperkte mate wordt aandacht besteed aan de wijze van aanpak bij afwezigheid van een organist.

- Het leren zingen (in basale gevallen, zoals bij de vredegroet, ook uit het hoofd) van het standaard-repertoire dat een ambtsdrager tijdens de liturgie zingt, inclusief de veel voorkomende melodievarianten, zoals: aanhef van het gloria; groet en gebed van de dag; inzet van het credo; vredegroet; openingsdialoog van het eucharistisch gebed; prelatie; slotdoxologie van het eucharistisch gebed; Onze Vader; gebed na de communie; looft en dankt; opening van een getijdendienst; voorbeden in een getijdendienst; basale elementen uit de liturgie van de Goede Week.
- Indien binnen de cursus mogelijk en wenselijk: het leren zingen van minder frequent voorkomend repertoire dat een ambtsdrager tijdens de liturgie zingt, zoals: gezongen evangelielezing; gezongen voorbeden of delen daarvan; tonus solemnior van de prelatie; gezongen eucharistisch gebed; complexe elementen uit de liturgie van de Goede Week. (Het kunnen vervullen van de rol van cantor – gradualepsalm, voorzang van misordinaria, e.d. – behoort niet tot de doelstelling van deze cursus.)

Evaluatievorm:

Zangtest bij de professionele gastdocent, in overleg met de verantwoordelijk docent liturgie.

6.5. Liturgisch practicum (c) Homiletiek

8 dubbeluren, 4 EC

Docent:

Het college wordt gegeven door dr. Mattijs Ploeger. Medewerking wordt verleend door Thijs Feenstra (trainingsacteur) en prof. dr. Peter-Ben Smit (bijbelwetenschapper).

Doel:

De student krijgt inzicht in – en een begin van ervaring met – theorie en praktijk van het preken, met name ten dienste van de preek in een eucharistieviering in een oud-katholieke parochie.

Methode:

De werkvorm bestaat uit een theoretisch en een praktisch gedeelte. Het theorie-gedeelte wordt gegeven in de vorm van een hoor-/responsiecollege. Het praktijk-gedeelte wordt gegeven in de vorm van een werkcollege, waarbij de studenten online preken analyseren en zelf één of twee preken houden die vervolgens van feedback worden voorzien. De exacte verhouding tussen het theorie- en het praktijk-gedeelte wordt bepaald door het aantal deelnemende studenten.

Inhoud van het theorie-gedeelte:

- Wat is een preek en waartoe dient zij?
- Op welke teksten/thema's/inhouden is een preek gebaseerd?
- Exegetische en bijbels-theologische vooronderstellingen
- Systematisch-theologische vooronderstellingen
- Pastorale vooronderstellingen
- "Hermeneutiek van vertrouwen"

- Van tekst naar preek: de “vondst”
- De preek als taalhandeling – professioneel en epictetisch
- Taalgebruik, stijlmiddelen, structuurelementen, lengte
- Het proces van schrijven en redigeren

Inhoud van het praktijk-gedeelte:

- Online preken analyseren op basis van hulpvragen
- Gezamenlijke oefensessie “zoeken naar de vondst” op basis van de teksten voor een bepaalde zon- of feestdag in Lectionarium en Kerkboek
- Zelf een preek schrijven en houden
- Ter plekke feedback bij de gehouden preek door trainingsacteur Thijs Feenstra
- Schriftelijke feedback bij de gehouden preek op exegetisch en bijbels-theologisch gebied door bijbelwetenschapper prof. dr. Peter-Ben Smit

Evaluatievorm:

- Vereist: actieve participatie in het theoretische en praktische gedeelte.
- Vereist: het zelf houden van één of twee preken.
- Becijfering geschiedt op basis van de kwaliteit van de participatie en op basis van de feedback die op de preek is gegeven.

Literatuur:

- Als naslagwerk wordt aanbevolen: Paul Oskamp en Rudolf Geel, *Concreet en beeldend preken*, Bussum (Coutinho) 1999.
  - Tijdens het college worden literatuurtips gegeven.
-

---

7. Praktische theologie

Docent: Jutta Eilander-van Maaren MA

Totaal: 3 collegeseries, 1 stage, 27 EC

7.1. Kerkopbouw in oud-katholieke context

8 dubbeluren, 4 EC

Doel

Doel van deze collegereeks is om de studenten vertrouwd te maken met praktische theologie in oud-katholieke context in het algemeen en met oud-katholieke theologie aangaande kerkopbouw in het bijzonder.

Studenten leren reflecteren op de positie van praxis binnen het theologische discours en ontwikkelen hun visie hierop.

Naast de theologie van kerkopbouw is de praktijk van kerkopbouw het tweede deel van deze collegereeks en wordt er o.a. gekeken naar parochieontwikkeling, leiderschapstijlen, de plaats van diaconie, politiek, media, financiën en de relatie tot de landelijke kerk. Daarnaast komen aspecten van professionaliteit en collegialiteit aan de orde.

Methode

Mengvorm van responsiecollege en hoorcollege. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst lezen de studenten de voor die week vastgestelde literatuur en bereiden vragen voor. Tijdens de bijeenkomst worden de vragen van studenten behandeld en geeft de docent nadere input over het desbetreffende onderwerp

Inhoud

De volgende onderdelen zullen aan de orde komen:

Eerste deel

- Praktische theologie in oud-katholieke context
- Wat is praktische theologie en wat is die oud-katholieke context
- Een aanzet tot een oud-katholieke theologie van kerkopbouw

Tweede deel

Kerkopbouw in de praktijk:

- Parochieontwikkeling
- Liturgie in praktijk
- Diaconie
- Politiek
- Media
- Financiën
- Landelijke kerk

Professionalisering:

- Werkverhouding tussen de collega's
- Gedragscodes pastores
- Leiderschapsstijlen
- Zelfkennis, vormen van communicatie, wisseling van verschillende rollen

Evaluatievorm

Kort paper en mondeling tentamen

Literatuur

(delen uit deze uitgaven worden gebruikt en aangeleverd door de docent)

Borgman, E., *Waar blijft de kerk, gedachten over opbouw in tijden van afbraak*, Adventiat, Baarn, 2015

Brouwer, R., et al, *Levend Lichaam, dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland*, Kok, Kampen, 2007

Dillen, A. & Gärtner, S. *Praktische theologie, verkenningen aan de grens*, Lannoo, Tielt, 2015

Harvey, M., *Meer dan welkom, samen werken aan een uitnodigende kerk*, Ark Media, Amsterdam, 2017

Osmer, R., *Practical Theology, An Introduction*, Eerdmans, Grand Rapids/Cambridge, 2008

Ploeger, M., (2020) *Geloof dat probeert te begrijpen. Bijdragen tot een oud-katholieke theologische benadering*, Merweboek, Amersfoort/Sliedrecht, 2020

Paas, S., *Vreemdelingen en priesters, Christelijke missie in een postchristelijke samenleving*, Boekencentrum, Zoetermeer, 2016

Smit, P.B., (2018), *De Oud-Katholieke Kerk van Nederland, een inleiding*, Boekencentrum, Utrecht, 2018

Stassen/van der Helm, *Parochie in beweging en God is verhuisd*. Berne Media, Heeswijk, 2010 en 2017

Stevens, J. et al, *Praktijkbegeleiding van pastores*, Halewijn, Antwerpen, 2006

Vercammen, J., *Oud- en nieuw katholiek, de spirituele zoektocht van die andere katholieken*, Valkhof pers, Nijmegen, 2011

Williams, R., *Holy living, the Christian tradition for today*, Bloomsbury, London, 2017

7.2. Catechetiek

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De student is bekend met de achtergrond en methodieken van catechetiek, en parochiecatechese in het bijzonder. De student is in staat om zelfstandig catechese te geven

aan kinderen en volwassenen en heeft kennis van het materiaal dat daar in de oud-katholieke kerk van Nederland beschikbaar voor is.

Methode:

Hoor/werkcollege, waarin actieve participatie van de student wordt verwacht

Inhoud:

- 7.2 1. Inleiding in de catechetiek, achtergrond en ontwikkeling
- 7.2 2. Inleiding in godsdienstpedagogiek, geloofsontwikkeling bij kinderen
- 7.2 3. Catechetiek in de oud-katholieke kerk, geschiedenis en ervaringen
- 7.2 4. Lering – catechese aan kinderen, opzet, methodiek en materiaal
- 7.2 5. Vorming en toerusting – catechese aan volwassenen, opzet, methodiek en materiaal
- 7.2 6. Practicum
- 7.2 7. Practicum
- 7.2 8. Practicum

Toetsing/evaluatie:

Het vak wordt afgesloten met een kort paper en een mondeling. Verder wordt actieve deelname aan de colleges verwacht, zeker aan de practica, en wordt de student beoordeeld op wat zij/hij laat zien in de practica.

Literatuur (wordt digitaal ter beschikking gesteld door de docent)

Vloet, Johan van der, *Parochiecatechese opnieuw uitgevonden, een denk- en doeboek voor de parochiecatechese*, Halewijn, Antwerpen, 2004

Carol Lakey Hess, *Religious Education*, in Miller-McLemore, B., *The Wiley Blackwell Companion to Practical Theology*, Wiley&Sons, Chichester, 2014, p.299-307

Hilger, Georg (ea), *Religionsdidaktik*, Kösel, Munchen, 2007

Roebben, Bart, *Inclusieve Godsdienstpedagogiek, gordijnen voor levensbeschouwelijke vorming*, Acco, Den Haag, 2015

Hendriks, Peter, *Ontmoetingen met God en 7+1 basiscursus geloven*, Boekencentrum, Zoetermeer, 2006

Maaren, Dio van, *Intercity bestemming Pasen, een reisgids voor de goede week*, Sync. Creatieve Producties, Hilversum, 2006

OKKN Basiscatechese en OKKN Kabaal en Verhaal

7.3. Pastorale zorg

8 dubbeluren, 4 EC

Doel

Pastorale zorg is een kerntaak van iedere pastor, of je nu in een parochie, ziekenhuis of daarbuiten werkt. Je bent een deskundige op het gebied van pastoraat, en je wordt als zodanig ook gezien en bevraagd, door parochianen of andere pastoranten, maar ook door andere hulpverleners. Pastoraat als hulpverlening heeft zijn eigen dimensie, naast die van psychologen, maatschappelijk werkers en verpleegkundigen.

In dit college gaan we in hoor-en werkcolleges met pastorale zorg aan de slag. Bekeken wordt wat pastorale zorg eigenlijk is, en hoe het zich onderscheidt van die andere

disciplines. We kijken naar diverse modellen van pastorale zorg en welke van die modellen het beste past bij deze tijd en bij onze kerk. Het handboek van Jan Visser en Ruard Ganzevoort, *Zorg voor het verhaal*, is hier leidraad in.

‘Wat is eigenlijk een pastoraal gesprek? En hoe doe je dat dan’ zijn vragen die aan de orde zullen komen, evenals de verschillende vormen van pastoraat en pastorale counseling. Een belangrijk onderdeel van pastorale zorg is de pastor zelf. Jijzelf bent het instrument waarmee je werkt. Het is dus van belang om goed naar onszelf te kijken en patronen te zien in ons handelen (en dat van elkaar) waarmee je je voordeel kan doen in het pastoraat. Overdracht/tegenoverdracht, je sterkte en zwakke kanten, uitdagingen en allergieën komen hier aan bod.

Tevens gaan we in op verschillende pastorbeelden. Welk beeld van pastor past bij jou, en bij jouw manier van naar pastoraat kijken. Met elkaar bespreken we deze beelden en de manieren waarop pastoraat in alle vormen en maten gestalte krijgt.

Het thema macht en machtsmisbruik is ook deel van deze collegereeks. Als pastor ben je altijd in een bepaalde machtspositie en het is goed om je hier van bewust te zijn. Een dubbeluur college zal specifiek gewijd zijn aan (seksueel) misbruik en zal handvatten geven om misbruik te voorkomen, hoe pastoranten die slachtoffer zijn van misbruik bij te staan en hoe de klachtenregelingen en het meldpunt SMPR te gebruiken. De juridische kant hiervan wordt bij het vak Canoniek recht besproken.

Natuurlijk is er in deze collegereeks ook ruimte voor praktijk en wordt er in de colleges en daarbuiten geoefend met het voeren van pastorale gesprekken en het spelen met gesprekstechnieken.

Methode

Hoor- en werkcolleges. Verwacht wordt van de studenten:

- Actieve deelname aan de colleges
- Voorbereiding van de colleges aan de hand van de opgegeven literatuur/opdracht
- Bestudering van literatuur
- Open en kritische houding naar elkaar en naar zichzelf.

Evaluatievorm

Kort paper en mondeling tentamen.

Literatuur

Aan te schaffen: *Zorg voor het verhaal*, Ganzevoort en Visser, Meinema, 2007

Overige literatuur wordt aangeleverd door de docent.

Globale collegeopzet

1. Wat is eigenlijk pastoraat? – soorten pastoraat – methoden
2. Narratief pastoraat, pastorale gespreksvorming – pastorale cirkel - hoe voer je een pastoraal gesprek
3. Wat moet je kunnen als pastor – pastorale counseling – pastoraat in coronatijden
4. Zelfkennis, pastorbeelden, DISC, (ethiek/gedragscode)
5. Machtsmisbruik en SMPR
6. Machtsmisbruik en SMPR
7. Collegialiteit en toerusting werk in de parochie, casuïstiek

8. Casuïstiek en alarmbellen

7.4. Stage

vijf maanden half-time, 15 EC

Inhoud

De stage is een belangrijke onderdeel van de opleiding tot pastor in onze kerk. In de stage worden theorie en praktijk met elkaar verbonden en kan hetgeen geleerd is in de verschillende vakken aan het seminarie in praktijk worden ervaren en worden geoefend. De stage is een plek waar mag worden geoefend, waar fouten gemaakt mogen worden, maar waar ook blijk gegeven moet worden van inzicht, beginnende ervaring en geschiktheid van de student.

De stagecoördinator is verantwoordelijk voor de stage en zal ook de eindbeoordeling geven. Gedurende de stage is zij dan ook nauw betrokken bij student en stageplek.

Tijd, omvang en plaats van de stage

De student loopt stage in het tweede deel van haar opleiding, op een moment dat de afronding van de studie binnen afzienbare tijd verwacht kan worden, of op een moment waarvan de student in samenspraak de rector bepaalt dat het goed is de stage te lopen (bijvoorbeeld om te ervaren of het werk in de parochie daadwerkelijk is wat de student ambieert).

De stage heeft een omvang van 5 maanden 0,5 fte, in studiepunten 15 EC.

Voor de stage is een stagegids beschikbaar. Deze is op te vragen bij de stagecoördinator: Jutta Eilander.

---

8. Canoniek recht

Docent: mr. drs. Adriaan Snijders

Totaal: 1 collegeserie, 4 EC

8.1. Canoniek recht in ecclesiologische context

8 dubbeluren, 4 EC

Doel:

De student wordt in de cursus vertrouwd gemaakt met:

- de voornaamste regelingen van wereldlijk recht die van toepassing zijn op de kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen;
- de voornaamste regelingen van het kerkelijk recht van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, en hun ecclesiologische en historische achtergronden;
- de voornaamste documenten van kerkelijk recht relevant voor de verhoudingen tussen de Oud-Katholieke Kerk van Nederland en andere kerkgenootschappen.

Methode:

Het onderwijs wordt gegeven in een mengvorm van hoorcollege en werkcollege. Ter voorbereiding op een college bestudeert de student de opgegeven literatuur, raadpleegt hij/zij de relevante regelingen en maakt hij/zij de opgegeven opdracht.

Inhoud:

- plaats en functie van kerk en recht (goddelijk recht, kerkelijk recht en wereldlijk recht)
- ecclesiologische grondslagen (jansenisme, conciliarisme, regalisme, gallicanisme, episcopalisme, jurisdictieeler, synodaliteit en lokale kerk)
- bronnen (Corpus Iuris Canonici, Jus Ecclesiasticum Universum en Statuut voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland)
- materieel en formeel recht (ambt, bisschopsverkiezing, bestuursstructuur, huwelijk en procesvoering)
- internationale en oecumenische betrekkingen (Unie van Utrecht, overeenkomsten en regelingen)

Evaluatievorm:

Tussentijdse opdrachten (docent stelt benodigde aanvullende literatuur digitaal beschikbaar) en afsluitende paper (student en docent bepalen onderwerp in overleg)

Literatuur:

J. Hallebeek, Canoniek Recht in Ecclesiologische Context. Een Inleiding tot het Kerkelijk Recht van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland [Publicatieserie Stichting Oud-Katholiek Seminarie, afl. 49], Sliedrecht/Amersfoort 2011

Documenten:

- Statuut voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, vijfde uitgave, tweede herziene druk 2016

- Statuutwijzigingen 2019
  - Statuut van de in de Unie van Utrecht verenigde oud-katholieke bisschoppen. Bern, 2001
-

---

9. Lectorcollege

In een periode van twee jaar worden de volgende zes collegeseries gegeven:

9.1.	Bijbelse of oecumenische theologie	prof. dr. Peter-Ben Smit
9.2.	Kerkgeschiedenis	mgr. dr. Dick Schoon
9.3.	Systematische theologie	dr. Mattijs Ploeger
9.4.	Liturgie	dr. Mattijs Ploeger
9.5.	Praktische theologie	Jutta Eilander-van Maaren MA
9.6.	Canoniek recht	mr. drs. Adriaan Snijders

Totaal: 6 collegeseries (bestaande uit 4 dubbeluren), 9 EC

Het format van het lectorcollege is bij elke docent als volgt:

- College = elke sessie bestaande uit een dubbeluur.
- Collegeserie = door één docent gegeven reeks van vier colleges.
- *In elk geval* verstrekt de docent de te lezen literatuur voor elk afzonderlijk college uiterlijk twee weken voor aanvang van het betreffende college. *Bij voorkeur* verstrekt de docent de te lezen literatuur voor de gehele collegeserie uiterlijk twee weken voor aanvang van de collegeserie.
- Elke student schrijft uiterlijk zondagavond voorafgaande aan het betreffende college een mail met informatieve en/of discussievragen aan de gehele groep.
- De docent geeft vorm aan het college aan de hand van de mails van de studenten.
- Elke collegeserie wordt afgerond door een reflectieverslag met leerervaringen van circa 1 pagina A4 (circa 500 woorden).
- Een collegeserie wordt als afgerond beschouwd wanneer de student (a) viermaal op tijd de mail met vragen heeft verstuurd, (b) viermaal aanwezig is geweest en actief aan het college heeft deelgenomen, (c) het reflectieverslag naar tevredenheid van de docent heeft ingeleverd. Indien daarvoor een goede reden wordt gegeven, mag van (a) en (b) per collegeserie éénmaal worden afgeweken.
- Elke docent verstrekt voor een afgeronde collegeserie een tentamenbriefje van 1,5 EC.
- Gedurende de gehele studie dient de student zes collegeseries van het lectorcollege te hebben afgerond.

Werkbelasting

Per week 2 dubbeluren college	4 x 2 = 8 uur
Per week gemiddeld circa 32 bladzijden literatuur (totaal per collegeserie: circa 128 blz.)	128 / 5 = 26 uur
Per week 1 mail met informatieve en/of discussievragen	4 x 1 = 4 uur
Reflectieverslag na afloop	4 uur
Totaal	42 uur = 1,5 EC

---

10. Scriptie

Totaal: 15 EC (circa 2,5 maanden fulltime)

De scriptie draagt het karakter van een bijdrage aan de oud-katholieke theologie op masterniveau en heeft een omvang van circa 15.000 woorden (circa 30 bladzijden A4).

---

11. Studiereizen

Binnen het tweejarige programma van het seminarie vallen twee studiereizen:

- binnenlandse studiereis van 1 dag (met voorbereiding): 1 EC
- buitenlandse studiereis van een aantal dagen (met voorbereiding): 2 EC

Totaal: 3 EC

---

12. Studentenpastoraat

Gedurende de programmatijd van het OKS (twee fulltime jaren) worden de studenten geacht het Oud-Katholiek Studenten-Pastoraat (OKSP) bij te wonen (circa 80 uur), daar tweemaal een presentatie te houden (circa 40 uur), tweemaal de retraite mee te maken (circa 40 uur) en enkele gesprekken met de studentenpastor te voeren (circa 4 uur). Indien men langer over de studie doet, blijft men in principe aan het studentenberaad en de retraites deelnemen.

Totaal: 6 EC

---

13. Extra activiteiten/vrije ruimte

Totaal: 7 EC (dus in totaal een pakket van 196 uur)

Dit studiepoint heeft tot doel de studenten te stimuleren deel te nemen aan tussentijdse extra activiteiten, zoals gastcolleges, masterclasses, door de Oud-Katholieke Kerk van Nederland georganiseerde dagen met een gastspreker, etc.

Het College van Docenten stelt vast welke activiteiten hiervoor in aanmerking komen en hoeveel uren werkbelasting elke activiteit oplevert. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

bijwonen van een lezing of workshop	4 uur
bijwonen van een gehele studiedag	8 uur
voorbereiding indien van toepassing (bijv. 50 blz. literatuur)	50 / 5 = 10 uur

---

14. Kerkelijk examen

Totaal: 1 EC

Vorbereiding presentatie scriptie	8 uur
Vorbereiding literatuur bijvakken (2 x circa 45 blz.)	80 / 5 = 18 uur
Examen	1 uur

Bijlage 1

Uitgangspunten voor de verhouding tussen werkbelasting en studiepunten (EC)

1 EC = een studielast van 28 uur

Hoorcollege

Hoorcollege volgen: $8 \times 2 = 16$ uur

Vorbereiding/verwerking: 16 uur

Dus voor het volgen van een hoorcollege: 32 uur $\approx 1,1$ EC

Rest van de EC blijft over voor literatuur / schrijven van paper

Werkcollege

College volgen: $8 \times 2 = 16$ uur

Vorbereiding/verwerking zonder eigen bijdrage: 16 uur

Vorbereiding eigen bijdrage: 2 fulltime werkdagen = 16 uur

Dus voor het volgen van een werkcollege met één eigen bijdrage: 48 uur $\approx 1,7$ EC

Rest van de EC blijft over voor literatuur / schrijven van paper

Literatuur

Als richtlijn geldt: 5 pagina's per uur (1 EC = 140 pagina's).

Hierbij is rekening gehouden met het feit dat het Duits- en Engelstalige literatuur kan zijn.

Bijlage 2

Uitgangspunten voor het verlenen van vrijstellingen aan zij-instromers

- Zij-instromers = zij die reeds in een andere kerk werkzaam waren als predikant, priester of pastoraal werk(st)er.
- Vrijstelling worden toegekend door de rector, in overleg met het College van Docenten.
- Zij-instromers krijgen doorgaans vrijstelling van:
  - 1.1. Bijbelse theologie
  - 3.1. Algemene dogmatiek
- Afhankelijk van de persoonlijke situatie kunnen bij zij-instromers worden gehalveerd:
  - 7.4 Stage
  - 10. Scriptie
- Afhankelijk van de persoonlijke situatie kan vrijstelling worden verleend van:
  - 6.1. Liturgiegeschiedenis
  - 6.4. Liturgisch practicum (b) De zang van de voorganger
  - 6.5. Liturgisch practicum (c) Preekcollege
  - 7.2. Catechetiek
  - 7.3. Pastorale zorg (m.u.v. de colleges macht en machtsmisbruik)
- Van de overige vakken wordt in principe geen vrijstelling verleend.

Onder “de persoonlijke situatie” vallen diverse en ongelijksoortige factoren zoals het curriculum van de vroeger gevolgde opleiding, de tijd die verstreken is sinds de vroeger gevolgde opleiding, de periode waarin men werkzaam was in een andere kerk, de mate waarin men nascholing heeft gevolgd, de aantoonbaarheid van vaardigheden die men beheerst, etc.
